

HENK DE VELDE

*Er is
nooit
een
morgen*

*Er is
nooit
een
morgen*

Henk de Velde

Inhoud

VOORWOORD	7
HOOFDSTUK 1	9
<i>Over: de haas van Makar, de beslommingen van de mens, persoonlijke waarden, kinderen, de stilte en verlangen.</i>	
HOOFDSTUK 2	21
<i>Over: van terug in de tijd tot nu, een bakker die geen bakker is, de Orowa, Alisun, Zeeman, C1000, Campina, twee ouden en een broekie, de Juniper.</i>	
HOOFDSTUK 3	33
<i>Over: een ijskoude streek waar de tijd ondanks de Siberische winter om vloog, Tiksi, de Noordelijke doorvaart, ijs, sjamanen, het mysterie van nietigheid, terug bij de basis.</i>	
HOOFDSTUK 4	49
<i>Over: de verschrikking, de mens, grenzen, tijd, genen en nogmaals de mens.</i>	
HOOFDSTUK 5	59
<i>Over: overleven, eenzaamheid, alleen en alleenzaamheid, de dood en de wijsheid van de onthechting.</i>	

HOOFDSTUK 6	69
<i>Over: het bezit van de aarde, leven op de ijzige polen of op een onbewoond eiland, de zoektocht naar de rand want als het heelal eindig is dan moet er ergens een rand zijn.</i>	
HOOFDSTUK 7	87
<i>Over: lucht en leegte, God, Orwell, Huxley & Hawking, pelgrimage en God.</i>	
EPILOOG	107

Hoofdstuk 1

*Over: de haas van Makar,
de beslommeringen van de mens,
persoonlijke waarden, kinderen,
de stilte en verlangen.*

Uit: "De gevefde vogel" van Jerzy Kosinsky.

Ik herinnerde me de haas, die Makar eens in een strik had gevangen. Het was een mooi groot dier. Je kon in hem de drang naar vrijheid voelen, naar krachtige sprongen, speelse buitelingen en snelle ontsnappingen. Opgesloten in een kooi werd hij razend, stampte met zijn poten, sloeg tegen muren. Na een paar dagen gooiden de Makar, woedend over zijn rusteloosheid, een zwaar zeil over hem heen. De haas worstelde en vocht eronder, maar tenslotte gaf hij het op. Uiteindelijk werd hij tam en at uit mijn hand. Op een dag was Makar dronken en liet hij de kooi open staan. De haas sprong eruit en ging naar de wei toe. Ik dacht dat hij met één grote sprong in het hoge gras zou duiken en dat we hem nooit meer terug zouden zien. Maar hij scheen van zijn vrijheid te genieten en ging gewoon zitten, met zijn oren omhoog gestoken. Uit de velden en bossen in de verte kwamen geluiden, die hij alleen kon horen en begrijpen, luchtjes en geuren, die alleen hij naar waarde wist te schatten. Het was allemaal van hem, hij had de kooi achter zich gelaten. Plotseling kwam er een verandering

over hem. De waakzame oren sloegen neer, hij zakte op een of andere manier wat in elkaar, en werd kleiner. Hij maakte één sprong en zijn snorharen stonden omhoog, maar hij liep niet weg. Ik floot scherp, in de hoop dat dat hem tot bezinning zou brengen, hem zou doen beseffen, dat hij vrij was. Hij keerde zich alleen maar traag om, alsof hij plotseling oud geworden was. In elkaar gekrompen ging hij terug naar zijn hok. Onderweg bleef hij even staan en keek nog eenmaal om met de oren in de hoogte. Toen ging hij de konijnen, die hem aanstaarden voorbij en sprong terug in zijn kooi. Ik sloot de deur hoewel dat niet nodig was. Hij droeg nu de kooi in zichzelf mee, zijn hoofd en hart werden erdoor begrensd, zijn spieren verlamd. Vrijheid die hem van de andere slaperige konijnen had onderscheiden, liet hem in de steek als door de wind vervaagde geur, die opstijgt van vertrapte en uitgedroogde klaver.

Echt, ik heb niets te zeggen.

Lees maar niet verder. Ik schrijf over de gedachten achter mijn reizen, mijn boeken en mijn uitspraken. Waar ik voor op moet passen is dat ik niet toegeef aan moralistische jammerklachten. Ik moet mijzelf remmen. Ik zie soms niet-begrijpende blikken. Maar of dit boekje daarin verbetering zal brengen weet ik niet.

Het enige waar we gelijk in zijn, is dat we mensen zijn. Verder zijn we allemaal bezig met onze eigen beslommeringen. We groeien op, studeren af, zoeken een baan, maken een soort van carrière, krijgen kinderen en voeden die weer op volgens hetzelfde patroon. Om ons soms eens te onttrekken aan de beslommeringen hebben we hobby's. Eten,

tv kijken, internetten, gamen, bioscoopje, concert, kroeg, terras, museum, dierentuin, auto rijden, vissen, motor, boot, vliegtuig, tennissen, noem maar op. We zijn het met een hoop dingen niet eens maar vinden het ook wel goed want we doen er verder niks aan. Zelfredzaamheid bestaat niet meer, er wordt voor ons gezorgd. Eigen verantwoording bestaat ook niet meer, we kunnen altijd het bestuur, de regering, allerlei instanties, altijd anderen de schuld geven. Zolang er geen oorlog is in ons eigen land denken we in een goed georganiseerde wereld te wonen. Dat willen we ook zo houden. We houden niet van veranderingen en onzekerheid. In het concept tevredenheid zijn onze africhters geslaagd. Allemaal voor ons eigen bestwil. En we klagen niet. Of misschien wel. Maar we doen niets. Want iets ondernemen betekent verandering. Drastische verandering. Onzekerheid. Crisis. Ik begrijp het ook wel want we willen onszelf en onze kinderen een lang en gelukkig leven geven. Onze africhters hebben mooie praatjes. De economen beloven altijd verbetering. Maar iedereen weet dat het niet beter wordt. Vooruitgang is een mythe. We willen het alleen niet toegeven.

Kinderen worden geboren, de scholen geven onze kinderen hun opleiding, ze vinden hun baan of bestemming. Het studentenzoldertje wordt verruild voor een flatje, het flatje voor een eigen woning. De oude tv wordt een Home Media Center. Zo is de levensloop van de mens. We hebben het alleen niet door want we groeien langzaam mee in de gewenste geordende samenleving. Langzaamaan zijn we niet meer dan een nummer. En dat is wat de bedoeling is van onze africhters. De meest zekere weg naar de hel is de makkelijkst begaanbare weg zonder kleine of grote daden, zonder mijlpalen, gewoon de weg van de minste weerstand.

Dat is de grote paradox: we leven in een wereld waarvan we steeds meer *weten*, maar waarvan we steeds minder *begrijpen*. Alles is zo complex geworden dat wanneer je het ene probleem goed aanpakt, je alweer bezig bent een volgend probleem te creëren. Dat wreekt zich.

Rüdiger Safranski* merkte op:

‘We zijn veroordeeld tot de borreltafel.’

Peter Sloterdijk* noemde de wereld een *‘Mensenpark’*.

Ad Verbrugge* beschrijft onze tijd als een

‘Tijd van Onbehagen’.

De Prediker zegt: ‘Wanneer men van iets zegt:

“Kijk, iets *nieuws*,” dan is het altijd iets dat er sinds langvervlogen tijden is geweest.’

We doen er allemaal aan mee.

Behalve die enkeling.

Behalve meneer De Wilde! *

‘Wat jij doet zou ik niet kunnen,’ hoor ik zo vaak. Dan kijk ik die persoon aan en zeg: ‘Het is geen kwestie van **kunnen**, het is een kwestie van **willen**.’ Dat geldt voor mijn reizen, dat geldt voor het leven. Bijna alles is een eigen keuze. Natuurlijk zijn er diverse factoren die zo’n keuze kunnen beïnvloeden. Zelfs tot het moment dat je denkt, zegt en gelooft dat je iets niet kunt. Wij zijn niets meer dan geïndoctrineerde wezens. Er is niet veel van ons zelf. Behalve de eigen wil (discutabel) en zolang je die behoudt, leef je. Het is een eigen leven want niemand weet eigenlijk wie je bent.

* Rüdiger Safranski en Peter Sloterdijk zijn twee Duitse hedendaagse filosofen.

* Ad Verbrugge is een hedendaagse Nederlandse filosoof.

* *Brave New World* – Aldous Huxley.

Bijna alles wat je over iemand of iets denkt zijn veronderstellingen totdat je er zelf heilig in gelooft. Dan ga je je eigen weg; wordt wijs geacht of gek verklaard. Daartussen ligt niets anders dan een lege illusie. Dit boek gaat over pelgrimeren. Dit boek gaat over het stilgezwegen woord God. Ieder mens heeft een leegte die men alleen met God kan vullen. Er ontstaan erg snel veel misvattingen in de wereld door onvoldoende kennis van zaken. En wanneer mensen slechts een gedeelte van de feiten kennen, wordt dat gedeelte al snel 'hun doctrine' hetgeen uiteindelijk leidt tot een bekrompen inzicht en verkeerde ideeën. Hierdoor raken niet alleen zichzelf het pad bijster, maar zetten zij ook anderen op een verkeerd spoor. Dat wil ik niet.

Ik zou, als ik u was, dit boek dus maar niet verder lezen.

Iedereen denkt, ondanks dezelfde opvoeding of scholing, totaal anders over woorden als afstand nemen, loslaten, ont-hechting, geloof, hoop of liefde. De hele wereld is wat dat betreft één grote Babylonische spraakverwarring. Weinigen begrijpen elkaar en zij die elkaar wel begrijpen groeperen zich in clubs, verenigingen, partijen, genootschappen of kerken. Vanaf de dag dat ik terug kwam uit het Noorden, 4 december 2004, leefde ik tot het nieuwe vertrek in dit verdriet der lage landen. M'n hart kleurde steeds zwarter en de blijheid van de terugkomst trok al gauw weg. Wat overbleef was teleurstelling en verbazing wat maar tot één doel kan leiden en dat is terug naar het recht op onbaatzuchtige zelf-redzaamheid.

De meeste mensen gaan uit van persoonlijke waarden. Elke werkelijkheid is dan ook alleen hun eigen werkelijkheid, afhankelijk van de toestand van het bewustzijn. Voor de

grootste groep staat de werkelijkheid volledig buiten hen zelf. De werkelijkheid is dan objectief, concreet en kwantificeerbaar. Alles wat niet kwantificeerbaar of meetbaar is, is minder werkelijk en slechts subjectief. Met als enig doel het najagen van persoonlijk voordeel. Dit ziet men als de hoogste waarde en heeft geleid tot de kwalen van deze tijd; ongebreideld egoïsme, zucht naar macht en materiële bezittingen, uitbuiting van de natuur, corruptie en terrorisme. Dit materialistische wereldbeeld heeft een wereld voortgebracht die in de greep van het elitarisme leeft. Elke nalatigheid op welk terrein ook, of dat nu chemie, biologie, ecologie, economie of moraal is, ongeacht waar het is ontstaan, zal vroeg of laat van invloed zijn op de rest van de wereld. Alles blijkt op onontkoombare wijze te zijn verweven in een dynamisch geheel. Er komt meer en meer een overtuiging naar voren dat de huidige crisissituaties een samenhangende wereldcrisis vormen. Een wereldcrisis die het gevolg is van het huidige besef van waarden die de prioriteiten bepalen. De massacultuur is niet in staat om uitwegen te bedenken. Dat vraagt om een fundamentele verandering van bewustzijn. Echter de mentaliteit van de grootste groep genoemden verwerpt het bestaan van een groeiend bewustzijn omdat het niet kwantificeerbaar is. Maar er zijn ook mensen die als doel hebben een verandering van bewustzijn te bewerkstelligen. Altijd in groepsverband.

Die tendens is er altijd al geweest. Zelfs ons huidige traditionele gedachtegoed is daaruit ontstaan. Het is niets anders dan het veilige gevoel van rond een kasteel of kerk te wonen, wat de mens van nomade deed veranderen in de geciviliseerde landbouwer. Cultuur komt van het woord cultiveren wat niets anders is dan gestructureerde land-

bouw. Cultuur schiep rooibouw. De natuur krijgt de kans niet zich te herstellen in overbevolkte gebieden. Vooral niet in een land waar zelfs de wilgen geknot worden om structuur aan te brengen in het landschap. Mensen worden steeds dommer. De groepsgeest met allemaal dezelfde mening is gevaarlijk. Krankzinnigheid bij een individu komt weinig voor, maar massale gekte is een onderdeel van de gewelddadige wereldgeschiedenis.

Ik heb een paar vrienden, verder wat kennissen, velen ken ik niet en de rest is analfabeet. Tenminste zo komt het bij mij over. Ze weten niks. Ze geloven alles. Verder regeert de leugen. Om het netjes uit te drukken moet ik het geen leugen noemen maar verdraaide waarheid. Elke informatie is verdraaide waarheid, waardoor je het niet door hebt en denkt over de juiste informatie te beschikken. Ik leerde elke informatie om te draaien en kwam zo elke keer opnieuw dichterbij de waarheid. We worden belazerd en aan het lijntje gehouden met nietszeggende wetenschap en geleuter. De hele dag door.

Ik ga terug naar zee.

Ik ga terug achter de horizon.

Een vlucht naar de werkelijkheid.

Weg uit deze kunstmatige wereld waar niets meer echt is, waar alles in verval is, waar ouders hun best doen hun kinderen op te voeden en hun best doen voor een betere wereld... maar zo verwrongen, zo verpest, zo onwaar, zo onecht dat ze het zelf niet meer zien. Ik neem ook niemand iets kwalijk. Dat mag ik niet. Ik heb er het recht niet toe. Ik mag niet oordelen.

Maar regelmatig luister ik naar tegenargumenten: dat het zo slecht niet is, dat ik het misschien te zwart of zelfs verkeerd zie. En elke keer probeer ik mee te denken maar zie niks anders dan een absolute neergaande spiraal. Die ik herken en erken.

Kennis heeft drie gradaties; mening, wetenschap en verlichting. Kennis is nooit een geheel. Kennis is nooit definitief. Ik kom het bijna niet tegen en als ik het tegen kom dan is het steeds weer gebaseerd op een dogma of een absolute. En het enige wat absoluut is, is God. Meester Eckhart zei: 'Alles wat over God gezegd wordt is fout' en daarin heeft hij gelijk want alles wat er gezegd wordt, zijn meningen van mensen.

Mensen vormen groepen en groepen vormen de civilisatie. Ik heb niets tegen civilisatie, ik heb niets tegen de maatschappij, ik heb niets tegen de samenleving. Ik haat dat woord alleen maar. Het zijn leugens die men wil verzachten met woorden als zorg en zekerheid. Ik heb op niemand iets tegen... ik wil hier alleen geen deel van zijn. Het is houden van of haten. Er is geen tussenweg. De mooiste, grootste, beste ervaring ligt in het onbekende. De grote onzekerheid. Het onbekende is niet uit te leggen, niet te omschrijven en nooit vantevoren te bedenken.

Toen Stefan geboren werd was de eerste mens die hij zag zijn vader. Ik herinner me zijn donkere ogen en de priemende blik op mij. Waarschijnlijk zag hij nog niets. Het brein moest de nieuwe indrukken voor het eerst verwerken. Herinneren zal hij het zich nooit. Of zo'n eerste blik, het eerste andere levende wezen dat hij zag, invloed heeft op zijn latere leven weet ik niet. Of ik belangrijk genoeg

ben om me dat te herinneren weet ik ook niet. Hij wist natuurlijk ook niet wat hij zag. Herinneren zal hij het zich niet. Net zo goed als dat het groeiproces in het vruchtwater van de moeder niet in de herinnering achterblijft.

Kinderen, oorspronkelijk onbevangen, worden gevangen in het gareel van regels en normen van hun goedbedoelende ouders. Anders komt er niets van terecht, heet het dan, want wat er van terecht moet komen is een aangepast lid van deze onrechtvaardige maatschappij. Daarmee neemt het de strategieën over, waarmee de ouders in de maatschappij hun hoofd boven water proberen te houden. En als ze later groot geworden zijn, spelen ze het spel gewoon verder. Zo zie je dan, als je om je heen kijkt, overal grote mensen, politici en andere leiders met dezelfde kinderachtige methoden elkaar te lijf gaan, voor de verdediging van hun eigen belangen. Want een kind moet gehard worden om een harde wereld, waarin ieder voor zijn eigen hachje vecht, aan te kunnen. En dat terwijl kinderen hun ouders doorlopend een spiegel voorhouden en hen laten zien, wat zij eens waren. Kinderen kunnen niets van hun ouders leren, behalve dat het leven in deze maatschappij, ik zeg het nogmaals, één grote leugen is. Waarom heb ik er 50 jaar over moeten doen om dat niet alleen onder ogen te zien, maar dagelijks te ervaren?

Sommige mensen genieten van de eindeloze zee en het eeuwige ijs.

Ze zetten voet op honderden eilanden en liggen op duizend ankerplekken.

Ze bereizen de vreemdste routes ter wereld en zijn afhankelijk van zee, bergen, wind, zon, regen, sneeuw en ijs.

Ze zien de kleuren van het universum en zijn verwonderd.

Ze voelen de kracht van water en zijn verbijsterd.

Sommigen ervaren de leegte en het niet.

De verwondering in de stilte.

Communicatie door het oog van de walvis.

De keuzes tussen leven of dood.

En niemand kan die ervaringen ooit weer wegnemen.

Al het levende hangt samen en is ondeelbaar.

Het dier steunt op de plant, de mens op het dier, en de hele mensheid is als een reusachtige golf die vanuit een centrum begint, zich ontplooit en overgaat in steeds weer brekende nieuwe golven die elke weerstand en alle obstakels kunnen overwinnen. Zelfs de dood.

Ik hoor die Chukchi visserman nog zeggen, toen ik op mijn klokje keek, dat tijd een vis is. Ik luister nog steeds naar dat sjamaanvrouwtje dat mij vertelde dat ik – *zabloedsjiej* – (verdwaald) was. Ik zei nee, want ik weet waar ik ben. Nee, zei ze – *ludi* – (mensen) zijn – *zabloedsjiej* – want – *gara* – (bergen) en – *morje* – (zeeën) hebben we zo genoemd om niet te verdwalen. *Mir* – (de wereld) – heeft geen namen nodig. En toen liep ze weg, de vlakke op. Het vroom 40 graden. Haar dorpje lag 15 kilometer verderop. Sjamanen ontsnapten. Schizofrenen zijn ontsnapt. Autisme is een vorm van ontsnapping. Het past alleen niet in de wereld die wij geschapen hebben. Hier moeten we ons aanpassen. Hier noemt men ‘bon-vivant’ diegene die geniet van eten, drinken en een sociaal gesprek. Maar dáár is de ‘bon-vivant’ diegene waarvoor tijd een vis is.

Daar op het dak van de wereld heerste de stilte.

Ik praat soms over de stilte en krijg dan te horen dat het achter in de tuin in Amsterdam ook stil kan zijn of verder weg op vakantie in Canada of Noorwegen. Dan ben ik uitgepraat. Mijn stilte is een andere stilte. Ik ken als geen ander de stilte van de natuur maar de oorverdovende stilte waar ik het over heb, is iets anders. Ik heb het over de stilte als metgezel. Dat is de stilte die macht heeft. Ikzelf heb ervaren hoe op lange tochten de stilte mij overweldigt. Zij vult mijn Universum. Wie zich daarvoor openstelt en luistert, die kan het overkomen dat hij zich plotseling geconfronteerd weet aan een alles en allen omvattende macht, die ook hemzelf met haar geheimzinnige grootheid doordringt, hem in zich opneemt en overtuigt van de presentie van het mysterie. Het is een ontmoeting, die in woorden niet te beschrijven valt. Deze stilte is grenzeloos. Het is een ontmoeting met God. Naarmate de stilte grootser (beklemmender) wordt,

ontdekte ik dat ik niets meer te zeggen had en dát is voor mij dé waarheid die mij vrij maakte. Niks meer te zeggen hebben. De mond gesnoerd. Daar middenin de stilte is het alleen luisteren. Naar de stilte. Naar hetgeen de wereld voor mij verborgen probeert te houden.

In oktober 2003, voordat de echte winter toe zou slaan in Siberië, werd ik Rusland uitgezet omdat mijn visum verlopen was. Ik kwam in Nederland aan en op Schiphol stond Stefan. Hij zei: we gaan naar je vader want die wacht op jou. Ik wist genoeg. Enkele weken later overlijdt mijn papa. Vanaf het moment dat Stefan tegen mij zei dat we naar mijn vader moesten heb ik mij afgevraagd: 'Wie stuurde mij?' Een vraag die rationeel makkelijk te beantwoorden is maar dat is te makkelijk. Wie stuurt mij?

Elke voetstap die ik zet, is een oorverdovend lawaai in m'n stille utopie. Het oorverdovende lawaai van die prachtige stilte. Ik zou niet moeten praten. Niet telkens verklaringen geven waarom ik iets wil doen. Niet telkens hoeven wijzen naar wat aandacht verdient. Nee, mijn wereld heeft géén communicatie nodig, ik zwijg over mijn gevoelens, niemand weet precies hoe ik me voel. Enkel ikzelf. Mijn gevoel, dat is van mij. Ik hoef me niet te verantwoorden voor té laat thuis, want ik héb helemaal geen thuis. Ik hoef niet naar huis te gaan, ik blijf gewoon waar ik ben. Ik hoef geen leuke liedjes, geen muziek om de stilte op te luisteren. Luister toch naar die stilte. Stel je voor. Ik hoef niet te praten, dag in dag uit, niet praten, zwijgen, vragen niet hoeven te beantwoorden. Anderen bestaan niet. Tenzij misschien... Ja, ik kijk ernaar uit. Ik verlang, ik verlang eindelijk weer naar iets. Zo duidelijk, zo zeker!